

A siker titka: az intenzív munka

Versenyek. Vannak, akik nagyon szeretik, kiemelt helyen tartják számon a megmérettetéseket – pedagógusok és diákok egyaránt. Vannak, akiket jobbra hidegen hagynak a kihívások. És akadnak olyanok is, akik egyenesen az oktatás egyik rákfenéjének tekintik azokat, mondván: versenystájlókká alakítják át az iskolákat, ahol az egyes intézmények néhány jól teljesítő versenylő (értsd: kiváló képességű diák) segítségével próbálják magukat színvonalasnak láttatni.

Történelemversenyek. A mi oktatási rendszerünkben nincs nagy múltjuk. Az első versenyeket az alapiskolák és a nyolcosztályos gimnáziumok alsóbb évfolyamai számára (a továbbiakban ezekről lesz szó) az 1990-es évek második felében kezdték el szervezni. Ebben az időszakban a történelem tantárgy legalább két ok miatt is a figyelem középpontjába került. Eva Slakovská minisztériuma azon tantárgyak közé sorolta, amelyeket a hatalom által bevezetni óhajtott, ún. alternatív iskolákban szlovák nyelven kellett volna oktatni. Ez az elképzelés a felvidéki magyar társadalom akkori határozott ellenállása eredményeként nem valósult meg. Megvalósult ellenben 1997-2000-ben a Lilium Aurum Kiadó gondozásában a Kovács László – Simon Attila szerzőpáros *A magyar nép története* című tankönyvsorozatának megjelentetése. Amit nyugodtan nevezhetünk mérföldkönek, mert először fordult elő közösségünk történetében, hogy hazai magyar szakemberek által írt történelemkönyvekből taníthattuk (sok iskolában tanítjuk ma is) a nemzeti történelmünket. E tankönyvek megjelenésével párhuzamosan szerveződtek meg a magyar tannyelvű iskolák számára az első történelemversenyek is. Simon Attila a

Katedra folyóirat és a frissen létrejött Történelemtanárok Társulása kooperációjában kezdte el ebbéli tevékenységét, ezzel párhuzamosan a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége berkeiben előbb Lendvai Tibor, majd Deák Irén szervezett magas színvonalú történelmi tárgyú vetélkedőket. Ma már történelemversenyekben, illetve olyan műveltségi vetélkedőkben, ahol a történelem fontos elem, nincs hiány. Diákjaink országos és regionális, illetve magyarországi rendezésű versenyek sokaságába kapcsolódhatnak be.

Katedra Történelemverseny. Az évek során nálunk a legpatinásabb történelmi vetélkedővé nőtte ki magát. Ez a verseny mozgatja meg a legtöbb iskolát és a legtöbb diákot. Némi útkezes után (előbb csapatverseny, majd néhány évig egyéni megmérettetés volt) a 2000/2001-es tanévben nyerte el jelenleg ismert formáját: háromtagú csapatok vetélkednek két „félidőben” – a levelező részt követi az országos döntő. A verseny gesztora előbb Simon Attila, majd Földes József volt; jelenleg Presinszky Ágnes állítja össze a vetélkedő feladatait.

A Katedra szerkesztősége arra kért, olyan felkészítő tanárként (a bátorkeszi és a búcsi alapiskolában oktatók történelmet), akinek a diákjai sokszor szerepeltek sikeresen e versenyen, osszam meg a lap tisztelt olvasóival a jó szereplés titkait. Erről Földes László (Hobo) egyik sora jutott eszembe: „a sikernek ára van, nem titka...” Azért kicsit részletesebben. A témakör (amely mindig a magyar történelem egy-egy korszaka) megismerése után kerül sor a versenyzők kiválasztására. Nálam alapelv, csak olyan tanulókkal dolgozom, akik önként vállalják a nem kevés többletmunkát. Semmiféle nyomásgyakorlásnak, ami

később felesleges konfliktusok forrása lehet, nincs értelme, hiszen a felkészülés zöme a diákok szabadidejének rovására zajlik. A közös munka kezdetén a csapattal, csapatokkal mindig ismeretemet, mi vár rájuk. Fontosnak érzem elmondani, versenyezni és nem kirándulni megyünk. Olyan terhet azonban soha nem rakok rájuk, hogy a versenyen milyen helyezést *kell* elérni. Azt viszont igen: mindenki próbálja meg magából kihozni a maximumot. A felkészítés során én is arra törekszem. Nagyon lényeges, hogy a felkészülés jó hangulatban folyjék, ne hiányozzon a humor, a jókedv, a sikerélmény. Mivel kimutatásokkal rendelkezem a korábbi évek teljesítményeiről, mindig megmutatom a csapat tagjainak: hogyan szerepeltek az elődeik. Általában motiváló hatása van ennek.

A verseny a levelező résszel kezdődik. A diákok önállóan kutatnak a feladatok megoldásai után. Minden csapattag megkapja az egyes fordulók feladatlapjait – azt rájuk bízom, milyen módszerrel töltik ki, felosztják-e a feladatokat egymás között, vagy mindenki mindent old, és összehasonlítják, mire jutottak. Szintén alapelv, hogy a diákok ne érezzék, magukra maradtak a (gyakran elég bőven mért) szakirodalom, az események, évszámok, nevek, földrajzi helyek, fogalmak dzsungelében. Szükségük van az útmutatásra: mit hol lehet a leggyorsabban megtalálni, felhívni a figyelmet egy-egy rossz megoldás észlelésékor a feladat újraértelmezésére, kiigazítani a pongyolára sikeredett megfogalmazásokat.

Amennyiben a csapat beverekcsi magát az országos döntőbe, a felkészülés egy intenzívebb szakasza kezdődik. Itt már nagyobb teher hárul a felkészítőre. Általában jellemző, hogy

a csapatom tagjai más tantárgyi versenyekben is érdekeltek, ezért jól jön nekik a segítség. Számítógépes formában mindig elkészítem a megadott téma kivonatát, különböző táblázatokkal, prezentációkkal próbálok megkönnyíteni a dolgukat. Tapasztalatom, hogy tíz-tizenöt évvel ezelőtt a versenyzők még nem igényeltek annyi kész anyagot, mint manapság – sokkal jobban tudtak hallás után jegyzetelni, illetve általában jóval olvasottabbak voltak. Az adott történelmi korszakot részre bontva beszéljük meg. Kezdetben nekem jut nagyobb szerep, de ahogy haladunk az időben, úgy kapnak egyre nagyobb teret a diákok. Mivel a Katedra Történelemverseny országos döntője nagyjából írásbeli feladatok megoldásából áll, a felkészülés utolsó fázisában feladatlapok sokaságát oldják meg a versenyzők. A felkészítő egyik legfontosabb dolga eltalálni a versenygesztorának gondolkodásmódját – ő mit tarthat fontosnak a tengeri anyagból. Ennek fényében készülnek a „próbatesztek”. Különösen nagy figyelmet szentelnek a vaktérképek gyakorlásának. Bár a legutolsó versenyen ilyen nem volt, korábban sok vetélkedő végkimenetelét döntötte el a „*Ki vagyok én?*” című feladat. Itt négy-öt információból kell kitalálni az adott történelmi korszak egy-egy híres személyiségének nevét. A felkészüléskor ennek gyakorlására szintén nagy hangsúlyt fektetnek. Még akkor is, ha ez tulajdonképpen sötétben tapogatózás, mert azt már azért tényleg nehéz eltalálni, hogy több tíz lehetséges személyből a feladatok összeállítója kiket fog kiválasztani – s hozzájuk melyik négy-öt információt rendel.

Nagyjából ezek azok a problémák, amelyekkel egy-egy verseny kapcsán a felkészítő szembesül. Nekem és a tanítványaimnak a vázolt stratégia eddig bevált. Valamennyi verseny döntőjének résztvevői voltunk, s csak a 2007/2008-as tanévben fordult elő, hogy egyik csapatom sem állhatott fel a képzeletbeli dobogóra. Az viszont minden idők legkiegyensúlyozottabb versenye volt: az első és negyedik helyezetteket mindössze három pont választotta el egymástól.

A j-ly-es szavak tanításának gyakorlati vonatkozásai

Bevezetés

Az anyanyelvi nevelés egyik területe a helyesírás tanítása. Napjainkban gyakran elhangzik, baj van a helyesírás színvonalával. Egyre több az írásszavarral küszködő gyermek. Ehhez a jelenséghez hozzájárul az írás eszközszerű használatának korai erőltetése, az írás hanyag külalakja, a különböző képességek, készségek, mint pl.: az akarat, az igényesség, a fegyelem az emlékezet és a figyelem összpontosításának vagy megoszlásának hiánya.

Írásom célja, hogy bemutassam azokat a jól bevált gyakorlatokat, amelyek segítettek, illetve segítik tanítványaim helyesírásának javulását, a helyesírási készségfejlesztést szolgálják, és aktív tanulást eredményeznek.

A j hang kétféle jelölése

A j hang jelölésére két betűt használunk: a j-t és ly-t. Valamikor az ly egy jésített l-féle hangot rögzített. Olykor – főleg idegen szavakban – y is állhat a j hangértékében. Napjainkban a magyar nyelvterület legnagyobb részén j-t ejtenek az ly-nal írt esetekben. A ly-t tartalmazó szavakban a hagyomány szerinti írásmód érvényesül.

Így tanítom a j-ly-es szavakat az 5. évfolyamban

A j-ly-es szavak helyesírása gyakran okoz komoly fejtörést alkalmazható szabályok híján. Ezért minden évfolyamban – különösen 5.-ben – kellő hangsúlyt fektetnek helyesírásuk tanítására és tanulására.

Az 5. évfolyamban a hangtani ismeretek tanításakor részletesebben – több tanítási órán –, a nyelvtanórák tananyagától függően pedig a tanítási-tanulási folyamat egy-egy szakaszában érdekes, játékos feladatokkal felelevenítjük, rendszerezük, bővítjük eddigi ismereteinket.

Helyesírásuk elsajátításában az segít, ha a szó képét „lefényképezzük” és emlékezetbe vessük. A memorizálás tanításakor nem elég a szavakat egyszerű leírni, ugyanis ez nem eredményez tartós emlékezetbe vésést. A szó

helyes írásformáját minél többszöri, de egyénenként változó számú leírással gyakoroltatom. A többszöri gyakorlás mellett időt hagyok, hogy a szó helyes írásképe tartósan berögződjön a tanulók emlékezetébe.

A szavakat meghatározott időre jól látható helyre, az osztályterem falára kifüggesztem. Emlékezetből írhatunk szavakat, szókapcsolatokat és mondatokat. Ha szókapcsolatot tanítok, ügyelek arra, hogy az egyik tagja könnyű helyesírású szó legyen, ugyanis ez a szó segíti előhívni a szókapcsolat másik nehezebb szavát. Pl. A következő szókapcsolatot tanítom: bájos Hajnalka. A Hajnalka szó lesz a hívószó. Megjegyezzük ennek a szónak a helyesírását, hogy később eszünkbe jusson, hogy a bájos szót a Hajnalka mintájára j-vel írjuk. Fontos, hogy a helyesírást gyakoroltató mondatokban is legyen egy könnyebb szó, amely előhívja a mondatban levő nehezebb helyesírású szavak írásmódját.

A vizuális típusú gyerekeknek megkönnyítem a tanulást, ha a rajzokhoz írok a megfelelő szót. Egy-egy szó memorizálása akkor eredményes, ha minél több tevékenységet kötök hozzá. A mozgásos gyakorlatok igen közkedveltek tanítványaim körében pl. a párkérés. Mindenki húz egy szókártyát, és sétálás közben keresi a párját.

A példaanyagok összeállításakor igyekszem olyan érdekes és játékos feladatokat választani, amelyek segítik a helyesírás-tanuláshoz való pozitív viszony kialakítását.

Szókapcsolatok tanítása

■ Pótoljátok a hiányos szavakat a megfelelő j-ly-s betűvel! Segítenek a szószerkezetek hívószavai.

■ bá...os **Hajnalka**, moso...gós **Orsolya**, szila... **József**, dö...fős **kölyök**, hömpö...gő **Ipoly**, m...a **Mihály**, bu...dosó **juhász**

■ Ellenőrizték a helyesírásukat!

■ Írjátok be a hibásan írt szókapcsolatokat A nehéz szavak szótárába!

■ Hangoztassuk középhangerővel a szókapcsolatokat!

■ Jegyezzetek meg minél többet a szószerkezetek közül!